

La vinya com a element del paisatge altempordanès (Resum)

Eduard PUIG i VAYREDA

President de l'Institut Català de la Vinya i el Vi

En l'evolució del concepte de paisatge i en l'enfoc que es pot donar a l'estudi d'aquest aspecte de la ciència geogràfica hi ha una definició que s'ajusta als objectius d'aquest petit treball i és aquella definició de Marcel Chevalier del paisatge com el rostre del tros de terra que hom observa i que en revela tota la història. El paisatge característic de l'Alt Empordà és el d'una plana d'al·luvió quaternària, amb els conreus que li són propis, essent possiblement els seus elements distintius el xiprer i els canyers, els quals han actuat de protectors dels conreus contra l'habitual violència del vent de tramuntana en aquestes contrades.

Però al volt d'aquest paisatge pla i un xic monòton, hi ha el paisatge natural, rural o agrícola dels «aspres», dels terrenys d'origens geològics distints als de la plana i que estan ocupats pel conreu de l'olivera i de la vinya. El vegetal però més característic d'aquesta zona de la falda de l'Albera és l'alzina surera i el sotabosc típic d'estepa, ginesta, bruc i argelaga.

Però de la vinya, com a conreu característic de la zona, en trobem àmplies referències històriques en els viatges de Laborde, Madoz, Amat i Zamora, tots abans de la fil·loxera. Després d'aquell estrall el paisatge recupera, en part, la seva característica natural, queden però unes vinyes marginals, cada vegada més arrapades a la falda de les muntanyes, en els terrenys secs i pedregosos del pliocè. La situació actual del conreu és diversa i va des de les vinyes post-fil·loxèriques, quasi centenàries, fins a plantacions modernes que poc tenen a veure amb el conreu tradicional i amb el paisatge vinyater propi de la comarca, immutable des dels romans o els focuus. Queden també uns elements singulars del paisatge i que tenen el seu origen en el conreu de la vinya. Són les parets de pedra seca,

les innombrables feixes de la muntanya de Sant Pere de Roda, de Cadaqués o de la Selva, les petites peces de terra sostinguda per les pedres pissarrores que no són altra cosa que un signe evident i impressionant de la voluntat d'una gent per mantenir un conreu gairebé sagrat, contra tots els elements. També les barraques de vinya, de les quals encara n'hi ha moltes dempeus, en millor o pitjor estat, són elements característics del paisatge actual de l'Alt Empordà, més dur i més real.

Aquestes parets i aquestes barraques, que certament com a construcció deuen tenir besones en altres bandes de l'àrea mediterrània, donen una especial singularitat al paisatge empordanès que ha trobat un cert ressò en la literatura contemporània. Possiblement les parets seques i les barraques de vinya no han estat objecte de l'atenció que mereixen.